

Kielellisten oikeuksien seuranta- indikaattorit

Oikeusministeriössä on kehitetty työkalu kielellisten oikeuksien seurantaindikaattoreista, joiden avulla pyritään tuomaan esiin kielellisten oikeuksien toteutumiseen liittyvät kehityssuunnat. Indikaattoreita sovelletaan suomen- ja ruotsinkielisiin, saamenkielisiin ja viittomakielisiin sekä mahdollisuuksien mukaan myös muihin kieliryhmiin.

Indikaattoreita käytetään kielellisten oikeuksien ja kansallisen kielipolitiikan seurannassa sekä työkaluna kielipolitiikkaan liittyvässä päätöksenteossa eri tahojen toimesta.

Indikaattorit pohjautuvat YK:n ihmisoikeusindikaattorimallin mukaan kolmesta eri osasta:

Rakenneindikaattorit, joilla kuvataan kielellisten oikeuksien toteutumista tukevia rakenteita

Prosessi-indikaattorit, joilla tarkastellaan kielellisten oikeuksien edistämiseen liittyviä toimia

Lopputulospäätökset, joilla kuvataan kokemuksia siitä, miten kielelliset oikeudet toteutuvat yksilön ja yhteisön näkökulmasta.

Julkaisija

Oikeusministeriö
www.oikeusministerio.fi

Julkaisun nimi

Kielellisten oikeuksien
seurantaindikaattorit

Julkaisusarjan nimi

Oikeusministeriön julkaisu 42/2018

Diaari/Hankenumero 4/58/2018

ISSN 1798-7067

ISBN 978-952-259-712-0

Tekijät

Panu Artemjeff, Vava Lunabba
Demokratia-, kieli-, ja perusoikeusasioiden
yksikkö

Graafinen suunnittelu

Minsu Kuusisto

Asiasanat

Kielelliset oikeudet, kansalliskielistrategia,
kansalliskielet, saamenkielet, viittomakielet

Johdanto

Vuonna 2012 Valtioneuvoston hyväksymässä Kansalliskielistrategiassa¹ asetettiin tavoitteeksi luoda kielellisten oikeuksien indikaattorit, joilla voidaan seurata kielellisten oikeuksien ja elinvoimaisen kaksikielisyys toteutumisen kehityssuuntia. Indikaattoreiden tulisi ottaa huomioon eri kieliryhmiin kuuluvien kokemuksia siitä, miten kielelliset oikeudet toteutuvat.² Helmikuussa 2017 julkaistiin Kansalliskielistrategian toimintasuunnitelma, joka toteuttaa ja täsmentää kansalliskielistrategian pitkän aikavälin toimenpiteitä. Sen yhtenä toimenpiteenä on kehittää ja jalkauttaa kielellisten oikeuksien seurantaindikaattorit.³ Myös kielilain perusteluissa peräänkuulutetaan seurantajärjestelmän luomista tukemaan valmistelua liittyen hallituksen kertomukseen kielilainsäädännön soveltamisesta (kielikertomus).⁴

Kansalliskielistrategian toimintasuunnitelman mukaisesti oikeusministeriön demokratia- kieli- ja perusoikeusasioden yksikössä aloitettiin syksyllä 2017 kielellisten oikeuksien seurantaindikaattoreiden valmistelu. Prosessin aikana kartoitettiin kielel-

listen oikeuksien seurantaan liittyviä kansallisia ja kansainvälisiä tietolähteitä sekä indikaattorityön hyviä käytäntöjä. Valmisteluun osallistettiin kieliryhmiä edustavia yhteisöjä, sidosryhmiä ja alan asiantuntijoita.⁵

Oheessa esitetään seurantajärjestelmä kielellisten oikeuksien seurantaindikaattoreista. Indikaattoreita sovelletaan suomen- ja ruotsinkielisiin, saamenkielisiin ja viittomakielisiin sekä mahdollisuuksien mukaan myös muihin kieliryhmiin. Indikaattoreita käytetään kielellisten oikeuksien ja kansallisen kielipolitiikan seurannassa sekä työkaluna kielipolitiikkaan liittyvässä päätöksenteossa eri tahojen toimesta. Indikaattorijärjestelmää hyödynnetään myös hallituksen määräaikaisraportoinnissa kansainvälisten ja alueellisten ihmisoikeussopimusten täytäntöönpanosta sekä vastauksissa muiden ihmisoikeusmekanismien tietopyyntöihin.⁶ Työtä indikaattoreiden parissa tullaan jatkamaan, kun saadaan käytännön kokemuksia nyt esitetyistä indikaattoreista ja niiden soveltuvuudesta mittaamaan kielellisten oikeuksien toteutumista.

Kielellisten oikeuksien seuranta

Jokainen viranomaisen valvoo omalla toimialallaan kielellisten oikeuksien toteutumista. Tällä pyritään varmistamaan, että eri toimialojen ominaispiirteet kielellisten oikeuksien toteutumiseksi huomioidaan riittävällä tavalla.⁷

Oikeusministeriön tehtävänä on seurata kielilain täytäntöönpanoa ja sen soveltamista.⁸ Keskeinen kielellisten oikeuksien seurantaväline on eduskunnalle kerran vaalikaudessa annettava hallituksen kielikertomus. Kielikertomus on annettu eduskunnalle vuosina 2006, 2009, 2013 ja 2017. Kielikertomuksessa käsitellään kielilainsäädännön soveltamista ja sen toteutumista, maan kielisuhteita ja Suomessa vallitsevien kieliolojen kehityssuuntia sekä tarpeen mukaan tuodaan esiin puutteita ja kehityskohteita.⁹

Kielikertomusten valmistelun yhteydessä kerätään laajasti tietoa kielellisten oikeuksien toteutumisesta muun muassa Kieli- ja Saamebarometrin ja muiden selvitysten avulla sekä kuullaan laaja-alaisesti eri kieliryhmiä ja alan keskeisiä asiantuntijoita. Kielikertomusten yhteydessä kerätty tieto onkin luonteva lähtökohta kielellisten oikeuksien seurantajärjestelmän kehittämisen kannalta.

Laadukkaan seuranta-järjestelmän edellytyksiä ovat laajamittaisen tiedonkeruun, tietojen analysoinnin ja tulosten julkistamisen säännöllisyys, pitkäjänteisyys ja systemaattisuus.¹⁰

Indikaattorityön lähtökohdat

Kielellisten oikeuksien seurantarjestelmän avulla tuodaan esiin kehityssuunnat, ristiriidat lain ja todellisuuden välillä sekä yleisemminkin epäkohtia kielellisten oikeuksien toteutumisessa. ¹¹

Toimivan seurantarjestelmän kehittäminen edellyttää indikaattoreita, jotka kuvaavat tiettyjä trendejä ja muutoksia kielellisten oikeuksien toteutumisessa. Tunnistetuilla indikaattoreilla pyritään mittaamaan ja selittämään monimutkaisia yhteiskunnallisia ilmiöitä yksinkertaistettuina.¹² Indikaattoreita käytetään kuvaamaan vaikuttavuutta ja tapahtuvaa muutosta suhteessa tavoitteeseen, joka tässä yhteydessä on kielellisten oikeuksien toteutuminen.

Kielelliset oikeudet ovat perus- ja ihmisoikeuksia ja tästä syystä kieli-indikaattoreiden rakentamisessa on hyödynnetty YK:n puitteissa kehitettyä ihmisoikeusindikaattorimallia. YK:n indikaattorimalli¹³ koostuu kolmesta eri osa-alueesta (rakenne, prosessi ja lopputulos), jotka kuvaavat lainsäädännössä, politiikassa ja yksilön oikeuksien toteutumisessa sekä kokemuksissa tapahtuvia muutoksia.

YK:n ihmisoikeusindikaattorimallin määritelmän mukaan:

🏗️ **Rakenneindikaattorit** määrittävät ne oikeudelliset ja poliittiset instrumentit ja hallinnolliset rakenteet, jotka ovat välttämättömiä seurattavien oikeuksien kannalta. Nämä rakenteet muodostavat lainsäädännöllisen ja hallinnollisen kehikon oikeuksien toteutumiselle. Rakenneindikaattorit heijastavat makrotasolla sitä, miten tiettyjen oikeuksien toteutuminen on turvattu lainsäädännössä, kansainvälisten sopimusten täytäntöönpanossa sekä muiden sitovien velvoitteiden kautta.

🔄 **Prosessi-indikaattoreiden** avulla pyritään kuvaamaan sitä, miten valtion ohjauskeinot vaikuttavat seurattavien oikeuksien toteutumiseen. Näillä indikaattoreilla seurataan muun muassa, miten kyseisiä oikeuksia toteutetaan valtion toimesta ja mikä on valtion tahtotila edistää näitä nimenomaisia oikeuksia, esimerkiksi erilaisilla ohjelmilla ja strategioilla.

😊 **Lopputulosindikaattoreiden** avulla kuvataan vuorostaan sitä, miten seurattavat oikeudet ovat käytännössä toteutuneet yksilön ja kieliyhteisön näkökulmasta sekä tarkastellaan näihin liittyviä yksilötason kokemuksia. Nämä indikaattorit heijastavat sitä, kuinka tärkeää on mitata oikeuksien toteutumisesta yksilön ja yhteisöjen kannalta.¹⁴

YK:n ihmisoikeusindikaattorimallia soveltaessa tulee lisäksi kiinnittää huomiota seuraaviin näkökulmiin:

- Mitataanko oikeudenhaltijan oikeuksien toteutumista vai viranomaisten ihmisoikeusvelvoitteiden toteuttamista?
- Miten mahdollisten indikaattorien valinta tehdään järjestäytyneesti, johdonmukaisella ja läpinäkyvällä tavalla?
- Kuinka monta indikaattoria vaaditaan ihmisoikeuksien toimeenpanon arviointiin?¹⁵

Nämä edellä mainitut näkökulmat on otettu huomioon niin prosessin suunnittelussa kuin määriteltäessä kielellisten oikeuksien seurantarindikaattoreita.

Kielellisiä oikeuksia tukevat rakenteet

☞ Rakenneindikaattorit

Indikaattori (seurantakohde)	Tarkasteltavat kysymykset	Esimerkkejä tietolähteistä
1.1. Kielellisten oikeuksien turvaaminen lainsäädännössä	<ul style="list-style-type: none"> Mitä muutoksia kielellisiä oikeuksia koskevassa lainsäädännössä on tapahtunut? 	Lausuntopalvelu Edilex, Finlex, Hankeikkuna
1.2. Hallinnollisten muutosten vaikutukset kieliryhmiin	<ul style="list-style-type: none"> Onko tapahtunut hallinnollisia muutoksia, joilla on vaikutuksia kielellisiin oikeuksiin? Huomioidaanko eri kieliryhmät siirrettäessä viranomaisten toimintoja? Toteutuuko oikeus käyttää omaa kieltä, suomea tai ruotsia, uusissa viranomaisissa? 	Eduskunnan edellyttämät seurantaraportit kielellisten oikeuksien toteutumisesta hallinnollisten muutosten jälkeen.
1.3. Kieliryhmien huomioiminen säädös- ja muussa hankevalmistelussa sekä kielivaikutusten arvioinnit	<ul style="list-style-type: none"> Kuinka paljon lakihankkeissa tehdään kielivaikutusten arviointeja? Kuinka paljon lainsäädännön arviointineuvostossa käsitellään kielivaikutusten arviointeja? Kuinka paljon lausuntopalvelussa esitetään lausuntopyyntöjä ruotsiksi ja saameksi? Mitä aineistoja lausuntopyynnöissä on saatavilla muulla kuin suomen kielellä? 	Lainsäädännön arviointineuvoston vuosikertomukset Lausuntopalvelu VAHVA Finlex
1.4. Kieliryhmien vaikuttamismahdollisuudet	<ul style="list-style-type: none"> Kuinka paljon lausuntoja antavat Svenska Finlands folkting, Saamelaiskäräjät, kieliasian neuvottelukunta etnisten suhteiden neuvottelukunta, Kuurojen liitto ry., Finlandssvenska teckenspråkiga rf. sekä muut tahot, jotka edustavat eri kieliryhmiä? 	Lausuntopalvelu VAHVA

	<ul style="list-style-type: none"> Miten kielellisiä oikeuksia edistävät tahot (Svenska Finlands folkting, Saamelaiskäräjät, Kuurojen Liitto ry., Finlandssvenska teckenspråkiga rf.) kokevat vaikuttamismahdollisuuksien toteutuvan? Saamelaiskäräjälain neuvotteluvelvoitteen toteutuminen saamen kieliin liittyvissä asioissa? Onko kieliryhmille tarjottu mahdollisuus osallistua hallituksen määräaikaisraportointiin kansainvälisten ja alueellisten ihmisoikeussopimusten täytäntöönpanosta ja suositusten täytäntöönpanon seurantaan? 	Kieliasian neuvottelukunnan vuosikatsaus, Etnisten suhteiden neuvottelukunnan toimintakertomus, Saamelaiskäräjien toimintakertomus (Saamelaiskäräjien kertomus), Svenska Finlands folkting:n vuosiraportti, Kuurojen Liiton vuosikirja Laki Svenska Finlands Folkting-nimisestä järjestöstä (1331/2003) 1§ Kysely kieliryhmiä edustaville tahoille vaikuttamismahdollisuuksista Saamelaiskäräjälaki (974/1995) 9§ Ulkoministeriö
1.5. Oikeussuojakeinot kielellisten oikeuksien toteutumiseksi: Laillisuusvalvonta ja muutoksenhaku	<ul style="list-style-type: none"> Kuinka paljon ja mistä aiheista ylimmät laillisuusvalvojat ja yhdenvertaisuusvaltuutettu saavat kanteita ja valituksia kieliasioissa? 	Eduskunnan oikeusasiamiehen vuosikertomukset, Valtioneuvoston oikeuskanslerin vuosikertomukset, Yhdenvertaisuusvaltuutetun vuosikertomukset Tuomiot kieleen perustuvassa syrjinnässä, vahingonkorvaustuomiot, hyvitystuomiot
1.6. Kansainvälisten ja alueellisten ihmisoikeussopimusten valvontaelinten ja muiden ihmisoikeusmekanismien Suomelle antamien suositusten kansallinen täytäntöönpano	<ul style="list-style-type: none"> Miten kielelliset oikeudet huomioidaan hallituksen määräaikaisraporteissa kansainvälisten ja alueellisten ihmisoikeussopimusten täytäntöönpanosta? Vastataanko tarpeeksi kattavasti kaikkiin sopimusvalvontaelinten ja muiden ihmisoikeusmekanismien Suomelle antamiin suosituksiin kielellisten oikeuksien suojelemiseksi ja edistämiseksi, mukaan lukien lainsäädäntöhankkeiden ja muiden hankkeiden vaikutusarvioinnit? 	Ulkoministeriö

Kielellisten oikeuksien edistäminen

🔄 Prosessi-indikaattorit

Indikaattori (seurantakohde)	Tarkasteltavat kysymykset	Esimerkkejä tietolähteistä
2.1 Kieliryhmien huomioiminen valtion budjetissa	<ul style="list-style-type: none"> Miten valtionavustukset jakautuvat kieliryhmittäin (mm. kaksikielisten kuntien valtionosuudet, vieras-kielisyyserroin, Svenska Finlands Folkting, Saamelaiskäräjät, yleissivistävä koulutus ja varhaiskasvatus, kielenhuolto)? Miten seuraaville kieliryhmille myönnetään valtionavustuksia omankielisten mediasisältöjen tuottamiseen: ruotsi, saame, karjala ja romani sekä viittomakieli? Mitkä ovat valtion talousarvioesityksessä saamen kielilain 31 §:n perusteella myönnettävät valtion avustukset? Kansaneläkelaitoksen järjestämien tulkkauspalveluiden kulut? 	<p>Valtionosuus kunnille peruspalvelujen järjestämiseen (mom. 28.90.30)</p> <p>Valtionavustus saamenkielisten sosiaali- ja terveyspalveluiden turvaamiseksi (mom. 33.60.36)</p> <p>Opetushallituksen toimintamenot (oppimateriaalit, mom. 29.01.02 ja 22)</p> <p>Eräät avustukset (mom. 29.50)</p> <p>Eräät turvapaikanhakijoista ja maahanmuuttajista aiheutuvat avustukset (mom. 29.53)</p> <p>Yleissivistävä koulutus ja varhaiskasvatus (mom. 29.10.01)</p> <p>Valtionosuus ja -avustus yleissivistävän koulutuksen ja varhaiskasvatuksen käyttökustannuksiin (mom. 29.10.30)</p> <p>Valtionavustus järjestöille (mom. 29.10.51)</p> <p>Valtion ammatillisen koulutuksen toimintamenot (mom. 29.20.01)</p> <p>Valtion talousarvioesitykset, Lisätalousarviot, Vuosittaiset budjettikat-saukset</p>

		<p>Laki kunnan peruspalveluiden valtiosuudesta (1704/2009)</p> <p>Laki vammaisten henkilöiden tulkkauspalveluista (133/2010) 11 §, 12 §</p> <p>Laki Svenska Finlands folkting-nimisestä järjestöstä (1331/2003) 11 §</p> <p>Valtioneuvoston asetus sanomalehdistön tuesta (389/2008)</p> <p>Saamen kielilain (1086/2003) 31 §</p> <p>Valtiovarainministeriö</p>
2.2 Kieliryhmät hallitusohjelmissa, kärkihankkeissa sekä muissa kielipoliittisissa ohjelmissa	<ul style="list-style-type: none"> Miten eri kieliryhmät huomioidaan hallitusohjelmissa ja kärkihankkeissa? Kuinka paljon on käynnissä kielten elvytysohjelmia, kielipoliittisia ohjelmia tai muita vastaavia ohjelmia? 	<p>Hallitusohjelmat, politiikka- ja toimintaohjelmat sekä muut vastaavat ohjelmat</p>
2.3 Kielten näkyvyys viranomaisten tuottamissa mediasisällöissä	<ul style="list-style-type: none"> Miten Yle tukee toiminnassaan suomalaisen kulttuuriperinnön vaalimista, suvaitsevaisuutta, yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja kulttuurista moninaisuutta sekä huolehtii ohjelmatarjonnasta myös vähemmistö- ja erityisryhmille? Viranomaisverkkosivujen ja viranomaisten sähköisten palveluiden kieliversiot: (fi, sv, saame, muut kielet) Miten valtionhallinnossa tiedotetaan muilla kuin suomen kielellä? 	<p>Laki Yleisradio Oy:stä (1993/1380) 6 §, 7 §, 12b §</p> <p>YLEn toimintakertomus Eduskunnalle, YLEn kertomus Viestintävirastolle</p> <p>Laki digitaalisten palvelujen tarjoamisesta (HE 60/2018 vp)</p> <p>Viranomaisten tiedot erikielisistä palveluista</p> <p>JHS suosituksen käyttökyselyt: JHS suositus 173 (v. 1.2/15.5.2018)</p> <p>Vuosittaiset kyselyt ministeriöiden viestintäjohtajille valtiohallinnon tiedottamisesta</p>

Kokemukset kielellisistä oikeuksista

☺☹ Lopputulospindikaattorit

Indikaattori (seurantakohte)	Tarkasteltavat kysymykset	Esimerkkejä tietolähteistä
3.1 Tietoisuus ja kokemukset kielellisistä oikeuksista	<ul style="list-style-type: none"> Tuntevatko oikeudenhaltijat kielelliset oikeutensa ja niistä syntyvät velvoitteet? Miten henkilöt kokevat kielellisten oikeuksien toteutuvan eri viranomaisissa (laatu)? Ovatko kaikki keskeiset viranomaiset ja kieliryhmät tietoisia kansainvälisten ja alueellisten ihmisoikeussopimusten valvontaelinten ja muiden ihmisoikeusmekanismien Suomelle antamien suositusten sisällöstä ja niiden täytäntöönpanon seurannasta? 	<p>Kuntien kielistrategiat, sairaanhoitopiirien kielistrategiat ja asiakaskyselyt, Kieli- ja Saamebarometrit, Perusoikeusbarometri, muita selvityksiä ja tutkimuksia aiheesta</p> <p>Ulkoministeriö</p>
3.2 Kieliryhmien kokema kieli-ilma- piiri	<ul style="list-style-type: none"> Kieliryhmien kohtaamat asenteet? Kokemukset kieleen perustuvasta syrjinnästä ja häirinnästä? Minkälaisia kokemuksia kieliryhmillä on palveluiden saatavuudesta omalla kielellä? 	<p>Kielibarometri, Saamebarometri, Perusoikeusbarometri, Vihapuheselvitykset, vihapuhe ja syrjinnän seurannan tutkimus</p> <p>Terveys- ja hyvinvointilaitoksen kouluterveyskysely, Maahanmuuttajabarometri, Tilastokeskuksen työolotutkimus, Tilanetustaus tutkimuspalveluista</p> <p>Poliisin ja syyttäjän tilastot, Yhdenvertaisuusvaltuutetun vuosikertomukset ja ratkaisut, Eduskunnan oikeusasiamiehen ratkaisut, Valtioneuvoston oikeuskanslerin ratkaisut, Yhdenvertaisuusvaltuutetun ratkaisut</p>

3.3 Kieliryhmien kokemukset osallisuudesta	<ul style="list-style-type: none"> Miten kieliryhmät kokevat mahdollisuuden osallistua yhteiskunnalliseen päätöksentekoon ja kielellisiä oikeuksia koskevaan politiikkaan? 	<p>Kieli- ja Saamebarometri, Demokratiaindikaattorit, Perusoikeusbarometri</p>
3.4 Tulkkauspalveluiden käyttö ja toteutuminen	<ul style="list-style-type: none"> Miten viittomakieliset kokevat tulkkauspalveluiden toimivuuden ja saatavuuden? 	<p>Kansaneläkelaitos</p> <p>Kuurojen Liiton vuosikirja</p>

Seurantajärjestelmän rakentaminen ja käyttöönotto

Edellä esitettyjen kielellisten oikeuksien seuraintindikaattoreiden käyttöönotto ja seurantajärjestelmän rakentaminen tulee tapahtumaan vaiheittain.

Seurantajärjestelmän rakentaminen toteutetaan seuraavissa vaiheissa:

1. Olemassa olevien tietolähteiden tarkempi kartoitus eri indikaattoreiden (rakenne, prosessi, lopputulosindikaattorit) osa-alueista ja puuttuvien tietolähteiden tunnistaminen.
2. Kielibarometrin ja Saamebarometrin kysymyspatteriston harmonisointi kieli-indikaattoreiden kanssa.
3. Tarvittavien selvitysten ja kyselyiden teettäminen puuttuvista kokonaisuuksista, kuten esimerkiksi kieliryhmien vaikutusmahdollisuuksista ja viranomaisten tuottamista mediasisällöistä.
4. Luodaan indikaattoritiedon keräämistä varten julkaisualusta, jossa tiedot ja materiaalit ovat avoimesti käytettävissä.
5. Indikaattoreiden soveltaminen ja tiedon keruu aloitetaan. Indikaattoreita päivitetään tarpeen mukaan, esimerkiksi kielten opiskeluun ja ylipäätään koulutukseen liittyvien kysymysten osalta.

Lähteet

¹ Kansalliskielistrategia, Valtioneuvoston julkaisu 4/2012.

² Kansalliskielistrategia, s. 42.

³ Kansalliskielistrategian toimitasuunnitelma, oikeusministeriö 13/2017, s. 17.

⁴ HE 92/2002 vp, s. 98.

⁵ Oikeusministeriö järjesti työpajan kielellisten oikeuksien seuraintindikaattoreista 19. joulukuuta 2017 Säätytalolla. Tilaisuuteen osallistui mm. Etnisten suhteiden neuvottelukunta, Kieliasian neuvottelukunta, Saamelaiskäräjät, Svenska Finlands Folkting, Kuurojen Liitto ry, Suomen Kuurosokeat ry, Finlandssvenska teckenspråkiga r.f. Yhdenvertaisuusvaltuutettu ja Kansalliskieliverkosto. Kieliasian neuvottelukuntaa ja Kansalliskieliverkostoa on kuultu indikaattoreiden valmistelussa myös kevään 2018 aikana.

⁶ Alueellisia kieliä tai vähemmistökieliä koskeva eurooppalainen peruskirja (SopS 23/1998), Kansallisten vähemmistöjen suojelua koskeva puiteyleissopimus (SopS 2/1998), YK:n vammaisten oikeuksia koskeva yleissopimus.

⁷ Kielilaki (423/2003) 36 §.

⁸ Oikeusministeriön asetus oikeusministeriön työjärjestykseksi (833/2016) 24 §, Kielilain 36 §.

⁹ Kielilain 37 §, 36 §. HE 92/2002 vp, s. 97-98. Valtioneuvoston asetus kielilain täytäntöönpanosta (433/2004) 11 §.

¹⁰ Kotoutumisen seurantajärjestelmän kehittäminen Helsingin kaupungilla, Pasi Saukkonen, Tutkimuskatsauksia 2017/2, s.10.

¹¹ HE 92/2002 vp, s. 98.

¹² Ihmisoikeusindikaattorien käyttä-

minen Suomen perus- ja ihmisoikeustilanteen seurantaan, Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisu 36/2016, s. 8-9.

¹³ Human Rights Indicators in Development, An Introduction. Siobhán McInerney-Lankford, Hans-Otto Sano. A World Bank study, 2010. s. 18-19.

¹⁴ Human Rights Indicators in Development, An Introduction. Siobhán McInerney-Lankford, Hans-Otto Sano. A World Bank study, 2010. s. 18-19.

¹⁵ United Nations, Office of the High Commissioner for the Human Rights (OHCHR 2012). Human Rights Indicators: A guide to Measurement and Implementation, s. 27-30. Ihmisoikeusindikaattorien käyttäminen Suomen perus- ja ihmisoikeustilanteen seurantaan, Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisu 36/2016, s. 125-126.

